

Aan: Dagelijks bestuur waterschap Aa en Maas
Dagelijks bestuur waterschap De Dommel
Dagelijks bestuur waterschap Brabantse Delta
College van Gedeputeerde Staten Provincie Noord-Brabant

Datum: 20 april 2026

Kenmerk: RO 23.65-2530-mm

Betreft: Reactie ZLTO, TBO's en BMF ten behoeve van de uitwerking van het
Koersdocument tot nieuw beregeningsbeleid

Geachte leden van de dagelijks besturen van Aa en Maas, Dommel en Brabantse Delta en leden van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

Na jaren van voorbereiding ligt het Ontwerp Koersdocument Beregening voor ter besluitvorming.

ZLTO, Brabantse Milieufederatie, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Brabants Landschap (hierna genoemd ZLTO, TBO's en BMF) zijn nauw betrokken bij de totstandkoming van bijgaande Ontwerp Koersdocument. Wij hebben ervaren dat onze inbreng belangrijk en serieus door uw bestuurder(s) is genomen.

De beschikbaarheid van voldoende grondwater is voor zowel landbouw als natuur randvoorwaardelijk en om die reden is een nieuw beregeningsbeleid noodzakelijk.

ZLTO, TBO's en BMF onderschrijven de opzet en methodiek van het Ontwerp Koersdocument dan ook. Wel hebben wij aandachtspunten ten aanzien van de uitwerking van het Koersdocument tot nieuw beregeningsbeleid.

Agrarische ondernemers zijn afhankelijk van water voor gewasgroei, voedselproductie en bedrijfscontinuïteit. Met name in perioden van toenemende droogte is beregening voor veel teelten belangrijk om opbrengstverliezen, kwaliteitsachteruitgang en economische schade te voorkomen. Tegelijkertijd is de landbouw zich bewust van haar verantwoordelijkheid voor zorgvuldig en doelmatig watergebruik om toekomstbestendig te worden.

De Brabantse natuur leidt al jaren onder toenemende droogte en verdroging. De hydrologische ondergrenzen zoals deze in 2024 door adviesbureau TAUW zijn afgeleid in opdracht van de Provincie Noord-Brabant worden in veel gebieden niet behaald, de grondwaterstand is te laag waardoor de biodiversiteit onder druk staat en afneemt. Terwijl de natuur tenminste nevensgeschikt is aan sociaaleconomische functies (zie het Advies van de Droogtecommissie). Zonder voldoende grondwater zijn zowel de wettelijke KRW doelen als de N2000 doelen ver buiten bereik.

Met dit Ontwerp Koersdocument zijn we onderweg naar een beter evenwicht tussen grondwateronttrekking en grondwateraanvulling binnen de agrarische sector waarmee bijgedragen wordt aan de verbetering van de grondwaterbalans in Brabant.

Echter om constructief bij te kunnen dragen aan de verdere uitwerking van het nieuwe beregeningsbeleid en om het Koersdocument goed te laten landen bij onze achterbannen zijn de onderstaande punten randvoorwaardelijk.

Voor deze punten hebben we – gezamenlijk of afzonderlijk - gedurende het proces naar dit Ontwerp Koersdocument bestuurlijk steeds aandacht gevraagd, maar deze zijn om diverse redenen niet in het Ontwerp Koersdocument terecht gekomen.

Wij verzoeken u dringend onderstaande punten mee te nemen in de uitwerking van het Koersdocument tot nieuw beregeningsbeleid.

Onduidelijkheid uitwerking en effect Koersdocument

Het Ontwerp Koersdocument bevat uitsluitend hoofdlijnen; de concrete uitwerking gebeurt per waterschap en het Koersdocument biedt de waterschappen hiervoor veel beleidsvrijheid. Op dit moment is dus onduidelijk welke impact en effect deze keuzes concreet zullen hebben.

Wij realiseren ons dat de regionale verschillen binnen Brabant ertoe leiden dat er een zekere mate van beleidsvrijheid nodig is. Tegelijkertijd is het voor de natuur en de landbouw van belang dat het beleid van de drie waterschappen eenduidig is. Dit om het speelveld voor agrariërs binnen Brabant gelijk te houden en het beregeningsbeleid uitlegbaar en juridisch houdbaar te maken.

Daarnaast wordt in het Koersdocument verwezen naar het ‘voor wat hoort wat’-principe, waarmee agrariërs worden beloond voor het nemen van maatregelen. Hoe dit principe precies wordt ingevuld en welke extra ruimte agrariërs hiermee daadwerkelijk kunnen verdienen, blijft onduidelijk. De uitwerking hiervan moet voldoende aandacht krijgen. Aan het begin van het traject was immers afgesproken dat zowel de onttrekkings- als de aanvullingskant integraal zouden worden meegenomen.

Ook het hydrologisch model vormt een belangrijke basis voor het toekennen van beregeningsruimte in beschermd gebied. De TBO's, BMF en ZLTO vragen aandacht voor een zorgvuldige toepassing van dit model, met inachtneming van de planning in het Ontwerp Koersdocument. Daarbij moet expliciet worden gekeken naar de invloed en bijdrage van ook andere onttrekkers in het gebied.

Versnelling uitvoering rondom meest kwetsbare natuurgebieden

Wij vragen u om afspraken met ons te maken over de prioritering van gebieden waar beregeningsruimte als eerste gaat worden getest en beregeningsruimte wordt toegekend. Waarbij gebieden waar de grondwaterafhankelijke natuur het meest onder druk staat of waar het meest resultaat behaald kan worden de hoogste prioriteit krijgen. Uiteraard denken wij graag mee bij het maken van deze prioritering. Deze afspraken geven duidelijkheid aan de TBO's en de

agrariërs in het gebied en zorgen zo spoedig mogelijk voor een betere grondwaterbalans in de meest kwetsbare natuurgebieden. Omdat de keuze en prioritering mogelijk doorwerken in de uitdraag en aanpak voor de Passende Beoordeling verzoeken wij u om deze afspraken in de eerste helft van 2026 met TBO's en ZLTO te maken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de afspraak in het Ontwerp Koersdocument '2033 of zoveel eerder als mogelijk' en de bestuurlijke werkgroep van 12 feb 2026.

TBO's, BMF en ZLTO vinden het daarom noodzakelijk om nauw betrokken te zijn bij het toetsen van (de betrouwbaarheid van) het hydrologisch model en de Passende Beoordeling.

Tijdspad tot 2040 te traag en juridisch niet houdbaar

De BMF en de TBO's hebben gedurende het proces steeds aangegeven dat de planning voor de uitvoering van het Koersdocument die loopt tot 2040 naar ons inzicht juridisch niet houdbaar is. De BMF en de TBO's distantieëren zich dan ook van dit tijdspad. Met het tijdspad tot 2040 wordt door de waterschappen en de provincie de wettelijke termijn vanuit de KRW (2027) fors overschreden, de uitvoering duurt met deze planning voor de natuur veel te lang. De waterschappen en de provincie zijn naar onze mening te laat gestart met het aanpassen van het beregeningsbeleid en de uitvoering daarvan. Daar kan en mag de natuur niet de dupe van zijn.

Actualisatie N2000 doelen afhankelijk van de realisatiesnelheid van maatregelen

Voor het herstel van de grondwaterafhankelijke natuur is uitvoering van de maatregelen die voorzien zijn in dit Koersdocument Beregening, de Droogte Agenda, BOS etc. noodzakelijk. De uitvoeringstermijnen hiervoor lopen tot 2040. De TBO's en BMF stellen daarom voor om het thans in het Koersdocument opgenomen toetsjaar 2032 afhankelijk te maken van het uitvoeren van deze en andere maatregelen die tot doel hebben het (grond)watersysteem te herstellen. Immers, het watersysteem dient een langere periode op orde te zijn om de effectiviteit in termen van natuurherstel te kunnen zien in de praktijk.

Ondersteuning van agrarische ondernemers noodzakelijk

Het is essentieel dat de herziening van het beregeningsbeleid transparant en eerlijk wordt ingericht.

Daarom is het voor ZLTO noodzakelijk dat nadeelcompensatie of planschade nadrukkelijk als randvoorwaarde wordt opgenomen. Dat betekent dat provincie en waterschappen, waar mogelijk samen met het Rijk, middelen reserveren voor afwaardering of opkoop van gronden waar geen toekomstperspectief meer bestaat. Tevens verwacht ZLTO actieve ondersteuning bij verplaatsing of innovatie, waar dit ondernemers helpt om zich aan te passen.

Tevens is het cruciaal dat deze keuzes in samenhang worden gemaakt met andere beleidsontwikkelingen, zoals de aanpak in overgangsgebieden. Er wordt in het kader van de overgangsgebieden aangegeven dat daar ruimte moet blijven voor natuurinclusieve, biologische en hoogtechnologische teelten, maar ook deze vormen van landbouw hebben water nodig. Ook

vindt ZLTO dat in gebieden waar dit kan — zoals flexibel gebied — expliciet meer ruimte moet komen voor land- en tuinbouw.

Juridische doorwerking

Het Ontwerp Koersdocument wordt vanaf 2027 stapsgewijs juridisch verankerd in onder andere de waterschapsverordeningen en de provinciale Omgevingsverordening. Deels is nog niet duidelijk hoe de doorwerking gaat plaatsvinden. De TBO's, BMF en ZLTO gaan ervan uit dat Provincie en waterschappen totdat deze verankering een feit is, het huidige beregeningsbeleid als juridische basis gebruiken en hiernaar handelen met in acht name van recente relevante juridische uitspraken.

Tenslotte

Samen zorgen we voor een duurzaam grondwatersysteem en een toekomstbestendige landbouw en natuur in Brabant.

TBO's, BMF en ZLTO verzoeken u dringend om bovenstaande punten mee te nemen in de uitwerking van het Koersdocument tot nieuw juridisch houdbaar beregeningsbeleid.

Uiteraard gaan wij graag nader met u in gesprek mocht daar behoefte aan zijn.

Hoogachtend,

Hendrik Jan ten Cate, Bestuurslid ZLTO en portefeuillehouder Bodem en Water

Femke Dingemans, Directeur-bestuurder Brabantse Milieufederatie

Joris Hogenboom, Directeur Brabants Landschap

Lars Koreman, Provinciaal Ambassadeur Natuurmonumenten

Freek Rebel, Hoofd Staatsbosbeheer Provincie Noord-Brabant